ISSN:3030-332X
Impact factor: 9,493
International journal of scientific researchers

O`QUVCHILARDA MA'NAVIY-AXLOQIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH METODIKASINI TADQIQ ETISH MODELI

Xo'jamurodova Farzona
Termiz Davlat Pedagogika Instituti
Talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.21707268

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarning ma'naviy dunyoqarashini boyitish, ularda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik modellari va metodik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqot modeli sifatida tizimli yondashuv va interfaol metodlarning samaradorligi yoritib berilgan.
Kalit so'zlar: ma'naviyat, axloq, qadriyat, tadqiqot modeli, pedagogik diagnostika, klasterli yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.

Аннотация: В данной статье анализируются педагогические модели и методические основы формирования духовного мировоззрения, национальных и общечеловеческих ценностей у учащихся в современном образовательном процессе. Эффективность системного подхода и интерактивных методов освещена в качестве исследовательской модели.
Ключевые слова: духовность, мораль, ценность, модель исследования, педагогическая диагностика, кластерный подход, личностно-ориентированное обучение.

Abstract: This article analyzes the pedagogical models and methodological foundations for enriching students' spiritual worldview and forming national and universal values in the modern educational process. The effectiveness of a systematic approach and interactive methods is highlighted as a research model.
Keywords: spirituality, ethics, values, research model, pedagogical diagnostics, cluster approach, student-centered learning.

Kirish Globalashuv sharoitida yosh avlodni yot g'oyalardan himoya qilish va ularda mustahkam "ma'naviy immunitet"ni shakllantirish muhim vazifadir. O'quvchilarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish shunchaki tarbiyaviy ish emas, balki aniq ilmiy asoslangan metodik modelni talab qiladigan murakkab jarayondir.

ASOSIY QISM: Ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning metodik asosi Ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish jarayoni faqat bilim berishdan iborat bo'lmay, u o'quvchining ichki dunyosini qayta qurishni nazarda tutadi. Bizning tadqiqot modelimizda ushbu jarayon uchta o'zaro bog'liq yo'nalishda amalga oshiriladi:Kognitiv komponent (Bilim va tushuncha) O'quvchida qadriyatlar haqida aniq tasavvur bo'lishi shart. Bu bosqichda darsliklardagi ma'naviyatga oid mavzular "shaxsiy mazmun" kasb etishi kerak. Metodika: "Falsafiy suhbatlar" va "Insoniylik darslari". Vazifa: O'quvchi "Yaxshilik nima?" degan savolga shunchaki ta'rif bermay, uni o'z hayotiy misollari bilan asoslab berishi.

Emotsional-qadriyatli komponent (Munosabat) Bilim his-tuyg'u bilan sug'orilmasa, u e'tiqodga aylanmaydi. O'quvchi axloqiy me'yorlarni majburiyat sifatida emas, balki ichki ehtiyoj sifatida qabul qilishi lozim.

Metodika: "Ma'naviy vaziyatlar tahlili" (Case-study).

Misol: O'quvchilarga qiyin axloqiy tanlov oldida qolgan qahramon haqida hikoya beriladi. Ularning bergan yechimi orqali ichki qadriyatlari tahlil qilinadi.

Faoliyatli-amaliy komponent (Xulq-atvor)

Bu modelning eng muhim qismi bo'lib, olingan bilim va shakllangan munosabat amaliy harakatda namoyon bo'ladi.

Metodika: Ijtimoiy loyihalar va "Kooperativ ta'lim".

Amaliyot: O‘quvchilarning "Keksalar duosini olamiz", "Tabiatni asrash — insonlik burchi" kabi aksiyalardagi ishtiroki ularning axloqiy irodasini mustahkamlaydi. Tadqiqotning metodologik asos**.** Ma’naviy-axloqiy tarbiya modelini yaratishda quyidagi tamoyillarga tayaniladi: Vorislik tamoyili: Milliy an’analar va ajdodlar merosidan foydalanish. Izchillik**:** Tarbiyaning sinfma-sinf murakkablashib borishi. Birlik: Maktab, oila va mahallaning hamkorligi.Ma’naviy-axloqiy shakllantirishning strukturaviy modeli. Tadqiqot doirasida taklif etilayotgan model to‘rtta asosiy blokdan iborat: Tadqiqot metodikasi va bosqichlari**.** Modelni amaliyotga tatbiq etish quyidagi bosqichlarni o‘z ichiga oladi:

Diagnostika bosqichi: O‘quvchilarning mavjud ma’naviy darajasini aniqlash. Bunda K(koeffitsiyent) orqali o‘quvchining axloqiy bilimlari baholanadi:

K = frac{n}{N}

Bu yerda n – to‘g‘ri javoblar amallar soni, N – jami berilgan vaziyatlar.

Sotsial-pedagogik loyihalash**:** O‘quvchining ijtimoiy rollarini faollashtirish (masalan, "Mahallam obodligi – mening hissam" loyihasi). Refleksiya: O‘quvchining o‘z xulq-atvorini tahlil qilish va o‘zini o‘zi tarbiyalash ko‘nikmasini rivojlantirish. Tadqiqot modelining samaradorlik ko‘rsatkichlari metodikani tadqiq etish jarayonida o‘quvchilarning rivojlanish darajasini quyidagi mezonlar orqali baholash maqsadga muvofiq:mezonlar shakllanganlik darajasi (past/o‘rta/yuqori) baholash vositasi bilim darajasi qadriyatlar haqidagi tushunchalar ko‘lami. Test, og‘zaki so‘rov. Motivatsiya axloqiy ish qilishga bo‘lgan ichki intilish. Kuzatuv, psixologik so‘rovnoma. Ijtimoiy faollik jamoat ishlarida va yordamga muhtojlarga munosabat. Portfolio, ekspert bahosi. Pedagogik shart-sharoitlar.Tadqiqotimiz natijalari shuni ko‘rsatadiki, model muvaffaqiyatli ishlashi uchun quyidagi shartlar bajarilishi lozim: O‘qituvchi shaxsining namunaviyligi: Ustoz o‘zi amal qilmagan qadriyatni o‘quvchiga singdirolmaydi. Psixologik muhit: Sinfda o‘zaro hurmat va ishonch muhitini yaratish.Vaqt va makon uyg‘unligi: Tarbiyaviy ta’sirning nafaqat darsda, balki tanaffusda va maktabdan tashqari muhitda ham davom etishi.sda, balki tanaffusda va maktabdan tashqari muhitda ham davom etishi.

Xulosa va tavsiyalar Tadqiqot modeli shuni ko‘rsatadiki, ma’naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish samaradorligi o‘quvchining dars jarayonidagi faolligi va ijtimoiy amaliyotning uyg‘unligiga bog‘liq. Taklif etilgan model o‘quvchilarda nafaqat nazariy bilimlarni, balki kundalik hayotda namoyon bo‘ladigan barqaror axloqiy odatlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O‘zbekiston strategiyasi". - T.: "O‘zbekiston", 2021.
2. Malikova Yu.V. ‘‘Estestvoznanie»(Tabiatshunoslik): 3-sinf darsligi. — Toshkent: 2023. (Siz aytgan darslik va undagi metodik yondashuv uchun).
3. Azizxo‘jayeva N.N. ‘‘Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat». — Toshkent: 2006. (Metodik asoslar uchun).
4. Ziyomuhammadov B. ‘‘Ma’naviyat asoslari». — Toshkent: 2012. (Qadriyatlar nazariyasi uchun).
5. UNESCO Guidelines on Digital Learning (2023). (Innovatsion va raqamli ta’lim qismini xalqaro miqyosda asoslash uchun).
6. Boshlangich sinf ukuvchilarini manaviy axlokiy ekologik tarbiyalash metodi. S Usmonova - Interpretation and researches, 2023
7. METHODOLOGY OF SPIRITUAL, ETHICAL AND ECOLOGICAL EDUCATION OF PRIMARY CLASS STUDENTS US Erkinovna - Intent Research Scientific Journal, 2023
8. FORMATION OF EDUCATIONAL-ETHOLOGICAL AND MORAL VALUES IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS S USMANOVA - World Bulletin of Social Sciences, 2024
9. Education of Primary Class Students in Spiritual and Moral Spirit Issues*S USMANOVA - Pedagogical Cluster-Journal of Pedagogical …, 2024
10. Specific characteristics of spiritual ethical and moral education of primary class students Authors Usmonova Sabokhat Publication date 2023/10 Journal World Bulletin of social sciences(wbss) IssueISSN(E)2749-361x Pages 23,24,25,26,27 Publisher